

Instituce venkova, funkce venkova, problémy venkova

vesnice, venkovská a zemědělská rodina
(neformální vztahy), kulturní a společenské
instituce a organizace, obecní samospráva –
základní složky struktur - zajišťují uspořádanost
a funkčnost společnosti

Vesnice

- komplex společenských vztahů na vesnici, obsahuje všechny druhy moci a je propojena v lokálním i vyšším měřítku
- sociální typologie vesnice
- poloha sídla, dříve mocnosti, nyní hospodářství a doprava, u nezemědělských nutno brát v potaz bydlení a volný čas
- velikost sídla – intenzita interakcí, kooperace, konflikty, styly života
- složení sídla – využívání budov, stáří fondu, vybavenost (známka statusu), míra samozásobení
- typ sídla – diferenciacce podle povolání místních

Venkovská a zem. rodina

- funkce **reprodukční**, hospodářské, výchovné, sociální a kulturní (široké spektrum výzkumů)
- zemědělská rodina a podnik tvoří jednotu
- osudová křivka selského podniku, následovnictví?
- moderní rodina ztratila funkce: **výroby** (hlavně potravin, kt. si nakoupí – spotřeba, peníze, volby), **zajišťovací a pečovatelská funkce**, **náboženská funkce** (především postavení otce, malá rodina na ni nestačí), **kulturní funkce** (přebraly školy a umělci – profesionálové, **konzum**), **výchovná funkce** – (dovednosti převzala škola, morální a etické souvislosti nikdo)

Sousedství, příbuzenství, věk

- sousedství: dříve větší význam, pracovní výpomoc, pomoc a případně nouze, udržování bezpečnosti (sociální zajištění, kontroly), zachovány více společenské kontakty (interakce)
- příbuzenství – koheze u zemědělců, častěji vypomáhaly ženy než muži (gender studies)
- věkové skupiny, další znak pro formování neformálních skupin na venkově, sdružování mládeže, sociální zakotvení není stabilní, u starších hraje roli status, spol. život či spol. zájmy (můžou být i napříč věkovými skupinami)
- integrující faktory, sociální koheze komunity

Kulturní a spol. instituce a org.

- institucionálně určené činnosti, spec. funkce
- racionálně uspořádané struktury, předpisy
- lidé, jejich schopnosti, dovednosti, materiální a finanční prostředky, ale i ideje a hodnoty
- životaschopnost vesnice je ovlivněna ne-existencí
 - zájmové a kulturní a jiné vesnické spolky
(hasiči, ochrana, ale i sport, tělovýchova, spol. f-ce)
(spol. žen, zahrádkáři, myslivci, rybáři, ochotníci...)
 - škola (a knihovna), v minulosti učitel velmi vážený
(feminizace škol, jejich rušení, malá prestiž učitelů)
 - církvev, náboženství, kostel, farnost, kaple, hřbitov
 - hospoda (trávení volného času, širší komunikace)

Obecní samospráva, vyhlášky

- obec – správní prvek, vesnice f-ce sociálně-kulturní
- legislativní autonomie, demokracie a volení zástupci
- pravidla pro jednání, dělba kompetencí, delegování
- finance a materiální prostředky pro rozvoj obce
- volené obecní zastupitelstvo, obecní rada, starosta
- výbory a komise, povinné finanční a kontrolní výbor
- orgánem je i obecní úřad s nevol. zaměstnanci
- samostatné hospodaření, zakládání organizací, stanoviska k životu v obci, veřejný pořádek (veřejnoprávní smlouvy – delegace moci), ZŠMŠ, sociální problematika, komunikace, osvětlení, čistota, sběr a likvidace odpadů, zařízení pro občany, podnik.

Problémy venkova ČR

- venkov v sídelních aglomeracích a ve městských regionech, lépe vybaveno, stagnace-růst p. obyv.
- venkovské osídlení mimo aglomerace či příměstí – selektivní vylidňování, sociální ne-reprodukce
- střediskový systém osídlení – SOOV, SOMV...
- teorie centrum – periferie, často póly rozvoje
- proměny organizace společnosti a hierarchizace
- roste počet malých sídel do 500 obyv., vznikají nová, ale lidé z nich mnohem častěji odchází
- závislost úbytku obyv. na velikosti sídla
- v malých sídlech žijí více staří, EAO, více v zemědělství, je zde starší byt. fond, kt. stagnuje

Periferní a marginální území

- hierarchizace, póly a osy rozvoje, vylidňování, spirála úpadku malých obcí či v perifériích, trvale neudržitelné – kvůli funkcím, které venkov vykonává
- na rozhraní krajů a okresů, nižších správních jedn.
- extrémní selektivní emigrace, úbytek ekon. akt. O
- chybí vzdělaní lidé, vysoký podíl zemědělců, chudí
- vliv malých měst?
- Hranice Středočeského kraje (zcela), hranice mezi Karlovarským a Plzeňským krajem, západní část hranice mezi Ústeckým a Středočeským krajem, Pelhřimov – J. Hradec – Slavonice, okres Znojmo mimo Znojmo s jihových. zázemím, Kyjovsko, Drahaný, Chřiby, Litenčická pahorkatina, horní povodí Svatky, VVP Libavá, Jesenicko a Osoblažsko

Funkce venkovských sídel

- polyfunkčnost sídel, často nevyhraněné
- f-ce zemědělská ↓, obytná ↑ - někde ↓, rekreační ↑*, různé obslužné funkce, krajinotvorná (specifický význam, ↑*), * - dle vývoje společnosti
- dříve: venkov jako faktor politické stability, konzervativnosti a selského stavu – neplatí
- venkov a jeho populační přírůstky – neplatí
- uchování a rozvíjení místní kultury – konfliktní
- ohrožení: zánik mnoha vesnic, je to dobře?, TUR?
- f-ce zemědělská zlikvidována v nejmenších sídlech, f-ce obytná dle vzdálenosti od centra, funkce výrobní – pokles, rekreace – chaty, regulace, chalupy (obnova fondu), sklady, brownfields, odpady, obraz krajiny

Perspektiva?

- transformace zemědělství? selství? reprivatizace?
- využití volného času, romanticky o rurální „idyle“
- růst obytné funkce, konflikty starousedlík-náplava
- pracovní příležitosti na venkově – účast trhu práce
- rekreace růst – chalupaření končí, tvorba venkovského turizmu, jak na to budou reagovat venkované na tento typ poptávky? legislativa?
- speciální obslužné funkce – skládkování, řešení odpadů (nejen z venkova, ale i měst!, geografie?)
- sportovní účely, koupaliště, divadla a kina „v přírodě“? – ztráta či rozvoj „venkovské identity“?